

§ 336

Lausunto ympäristöministeriölle valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinneista

HEL 2016-000403 T 10 05 01

Päätös

Kaupunginhallitus päätti antaa ympäristöministeriölle seuraavan lausunnon:

Maisema-alueilla pyritään turvaamaan edustavien ja elinvoimaisten maisemien, etupäässä maaseutumaisemien säilyminen. Inventointiin on sisällytetty myös arvokkaita maisemanähtävyyksiä, jotka ovat valtakunnallisesti hyvin tunnettuja, maisemaltaan ainutkertaisia ja kulttuurihistoriallisesti huomattavia kohteita. Maisemien vaalimisen keinot perustuvat vapaaehtoisuuteen, eri tukijärjestelmiin, lupamenettelyihin ja maankäytön suunnitteluun. Tausta-aineiston mukaan alueen sisältyminen valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listaukseen ei pääsääntöisesti aiheuta suoria maanomistajaan kohdistuvia oikeusvaikutuksia. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan inventointi otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtana. Inventoinnissa määritellyt valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet vaikuttavat kaavoitukseen eri kaavamuodoille asetettujen sisältövaatimusten ja ympäristövaikutusten selvitysvelvollisuuden kautta.

Helsingin alueelle sijoittuu kaksi valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita. Helsingin osalta muutokset vuonna 1995 vahvistettuihin, valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden aluerajauksiin ovat seuraavat:

- 1) Suomenlinnan sisältävä kohde on laajennettu koskemaan laajempaa merialuetta ja nimetty uudessa inventoinnissa Helsingin edustan merimaisemaksi. Alue laajentuu 800 ha:sta 4 600 ha:iin, josta 300 ha on maa-alueita.
- 2) Vantaanjokilaakson viljelymaiseman rajausta on muutettu Helsingin alueen osalta poistamalla siitä Kuusmiehentien pohjoispuolinen alue, joka on pääosin Paloheinän golfkenttää rakennuksineen ja paikoitusalueineen.
- 3) Lisäksi ehdotetulla uudella maisema-alueella Kirkkonummella on Helsingin kaupungin omistamia maa- ja vesialueita kohteen 8 eli Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema -alueella.

Esitetyt rajaukset tukevat sekä Helsingin edustan merimaiseman että Vantaanjokilaakson viljelymaiseman merkittävyyden tunnustamista.

Esitettyjen maisema-alueiden rajaukset ja arvoluokitukset ovat perusteltavissa, vaikka joitakin maankäytön muutostarpeita molemmilla maisema-alueilla tai niiden läheisyydessä onkin. Arvokkaat maisema-alueet todetaan vaikutusten arvioinnissa vaikutuksiltaan lähinnä positiiviksi; ne edistävät rakennetun kulttuuriympäristön ja maisemallisten arvojen säilymistä, ympäristön viihtyisyyttä ja identiteettiä sekä asukkaiden hyvinvointia.

Helsingin edustan merimaisema

Helsingin edustan merimaisema on tärkeä pääkaupungin identiteetille ja puoleensavetävyydelle. Saaret, rannat ja vesialueet ovat osa paikallista, seudullisesti ja valtakunnallisestikin merkittävää merellistä virkistys- ja matkailuvyöhykettä, jonka maisemallisia, kulttuuri- ja luonnonarvoja tulee vaalia, ja samalla kehittää niiden saavutettavuutta ja toiminnallista monipuolisuutta. Suomenlinnan alue on UNESCO:n maailmanperintöluettelon suojelukohde, joten siltä osin alueella on myös kansainvälistä arvoa maisemanähtävyytenä. Tämän voisi tuoda esiin päivitysinventoinnin aluekuvauksen alkutiivistelmässä. Helsingin uuden yleiskaavan ehdotuksessa Suomenlinnan aluekokonaisuus on merkitty omalla merkinnällä ja siihen liittyvällä määräyksellä. Lisäksi merellinen Helsinki on Ympäristöministeriön määrittelemä kansallismaisema.

Helsingin edustan merimaiseman valtakunnallisesti arvokas maisema-alue- ja aluerajaus on yhteneväinen maakunnallisesti merkittävän kulttuurimaiseman rajauksen kanssa (Uudenmaan 4. vaihemaakuntakaavaehdotus). Esitetty aluerajaus sisältää Yleiskaava 2002:ssa sekä Helsingin uudessa yleiskaavaehdotuksessa määritellyn Helsingipuiston ulkosaa-risto-osan. Helsingin uudessa yleiskaavaehdotuksessa sekä sitä tukevassa viher- ja virkistysalueiden strategisessa kehityskuvassa (VISTRA) on nostettu esiin merellisyyden kehittäminen. Merellisyydessä nähdään mahdollisuuksia niin virkistykseen kuin asumisen ja elinkeinojen kehittämisen kannalta. Keskeisimpiä kysymyksiä ovat merellisen virkistykseen ja matkailun kehittäminen Helsingin edustan saarilla, Helsingin rantoja seuraileva ja seudulle jatkuva rantaraitti sekä paikallisen ja seudullisen vesiliikenteen ja siten saariston ja meren saavutettavuuden kehittäminen. Helsingin edustan virkistysaaret ovat myös matkailun kannalta tärkeitä kohteita.

Uudenmaan 4. vaihemaakuntakaavaehdotus osoittaa maakunnallisesti merkittävät (yli 10 tuulivoimalayksikköä) tuulivoimatuotantoon soveltuvat sijaintipaikat, jotka eivät sijoitu Helsinkiin. Helsingin kaupunkisuunnittelulautakunta on kokouksessaan 9.2.2016 päättänyt tuulivoiman sijoittamisperiaatteista kaupunkisuunnittelun näkökulmasta. Näiden sijoittamisperiaatteiden mukaan Helsinkiin voitaisiin rakentaa usean kymmenen tuulivoimalan kokonaisuus pidemmällä aikavälillä. Teollisen ko-

koluokan tuulivoiman vyöhyke (napakorkeus enimmillään 125 m) ei sijoittuisi esitetylee valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle vaan sen kaakkoispuolelle. Sen sijaan paikallisen sähköntuotannon vyöhyke (napakorkeus enintään 50 m) sekä pienen kokoluokan tuulivoiman vyöhyke (napakorkeus 15-30 m) sijoittuvat osittain esitetyn valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen sisäpuolelle. Sijoittamisperiaatteiden yhteydessä vyöhykesuositusten taustaksi on tarkasteltu myös tuulivoiman maisemavaikutuksia ja todettu, että ainoastaan teollisen kokoluokan voimaloiden maisemavaikutuksia voidaan pitää merkittävänä suurmaisemassa. Kansainväliset esimerkit tuulivoimaa merkittävässä määrin rakentaneista maista, kuten Saksasta ja Tanskasta, osoittavat tuulivoiman olevan luonteva osa suurten kaupunkien ja niitä ympäröivän maaseudun dynaamista vuorovaikutusta. Tämän tyyppisen kehityksen edellytykset tulisi huomioida nimenomaan maamme merkittävimmällä metropolialueella. Mahdollisten tuulivoimahankkeiden jatkosuunnittelussa maisemavaikutukset arvioidaan ja otetaan huomioon alueen maisema-arvojen säilyttäminen.

Helsingin ympäristölautakunta hyväksyi syksyllä 2015 Helsingin luonnonsuojeluohjelman 2015–2024. Luonnonsuojeluohjelmassa on kolme maisema-alueerajauksen sisään sijoittuvaa kohdetta: Tiirakari, Pitkäouri ja Pormestarinluodot. Nämäkin voisi kirjata aluekuvaukseen.

Vantaanjokilaakson viljelymaisema

Vantaanjokilaakson viljelymaisema on Yleiskaava 2002:ssa sekä uudessa yleiskaavaehdotuksessa määriteltyä Helsingipuiston ydinaluetta, johon Tuomarinkylän ja Haltialan kartanomiljööt sijoittuvat. Esitetty valtakunnallisesti arvokas maisema-alue on merkittävä osa seudullista viher- ja virkistysverkostoa sekä Keskuspuiston ja Helsingipuiston pohjoisosaa. Alueen maisemallisia, kulttuuri- ja luonnonarvoja tulee vaalia.

Vantaanjokilaakson viljelymaisema edustaa eteläisen Uudenmaan pitkään jatkuneen kartano- ja viljelytoiminnan synnyttämää kulttuurimaisemaa. Vantaanjokilaaksossa on ollut asutusta jo kivikaudella. Vantaanjo-ki on tärkeä historiallinen liikenneväylä, jonka ympärille on muotoutunut kyläasutusta jo varhaiskeskiajalla.

Jokilaakson merkittäväntä rakennuskantaa edustaa 1600-luvulla perustettu Backaksen kartano, joka on toiminut 1900-luvulla Osuuskunta HOK-Elannon tuotantotilana. Yhdessä joen alajuoksulla sijaitsevan Tuomarinkylän kartanon kanssa Backas muodostaa arvokkaan esimerkin aluetta leimanneesta kartanokulttuurista. Muita arvokkaita kartano-kohteita ovat maisema-alueella Königsted Riipilässä, Katrineberg Seutulassa sekä Helsingin puolella sijaitseva Haltialan tila, jonka pääraken-

nus on tuhoutunut 1950-luvulla. Maatalouden ohella Vantaanjokilaakso on tarjonnut hyvät edellytykset varhaiselle teollisuudelle.

Kaupunginmuseo on tarkastellut rajausmuutoksia Vantaanjokilaaksoissa Helsingin osalta. Ne koskevat Helsingin osalta rajauksen laajentamista Itä-Pakilan siirtolapuutarhan osalta. Alue, joka pitää sisällään myös Klaukkalanpuiston siirtolapuutarhan, on hiljattain suojeltu asemakaavalla. Siten rajauksen laajentaminen on perusteltua. Maisema-alueen rajausta on supistettu Pukinmäessä ja Tapaninvainiossa, joissa molemmissa rajaus on siirretty kulkemaan lähemmäs Vantaanjoen rantaan, Pukinmäessä vain Rantapuiston rantareitin sisältäväksi. Paloheinässä maisema-alueen rajausta on supistettu alueen muuttuneen rakentamisen myötä. Museolla ei ole ollut huomautettavaa näihin muutuksiin rajausehdotuksiin, vaan se on katsonut, että ne noudattavat jo tapahtuneita muutoksia kulttuurimaisemassa.

Uudessa yleiskaavaehdotuksessa Tuomarinkylänkartanon ja Tuusulantien väliselle alueelle esitetään rakentamista RKY 2009 -alueelle, valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle sekä maakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön alueelle. Lisäksi Torpparinmäen ympärille on esitetty uutta maankäyttöä, joka sijoittuu myös valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle. Vaikka suunniteltuja rakentamisalueita ulottuu pieneltä osin Vantaanjokilaakson arvokkaalle maisema-alueelle, esitetty maisema-alueen rajaus on kuitenkin nykytilanteeseen ja alueen historiaan nojaten perusteltu. Sen ei kuitenkaan tule estää uuden yleiskaavan aluevarausten kaavoittamista asuinkäyttöön siten, että jatkosuunnittelussa maiseman arvot sekä uudisrakentaminen pyritään sovittamaan yhteen.

Vantaanjokilaakson kohdekuvauksessa tulee mainita, että Vantaanjoen pääuoma kuuluu Natura 2000 -verkostoon. Maisema-alueelle ja sen rajalle sijoittuu myös kolme luonnonmuistomerkkiä: käärmekuusi Tuomarinkylässä, Kynäjalavaryhmä pellon reunassa Ruutinkosken alueella ja Tammi (Kuninkaantammi) lähellä Pitkälampiä. Helsingin luonnonsuojeluohjelman 2015–2024 kohde, Paloheinä-Haltialan metsäalue, sijoittuu osittain Vantaanjokilaakson maisema-alueelle.

Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema

Suunniteltu 18 800 ha laajuinen maisema-alue ulottuu viljely- ja kos-teikkoalueilta Ulkosaariston luodoille. Helsingin kaupunki omistaa alueella maa-alueita 134 ha ja vesialueita 992 ha.

Kaupungin omistamalla alueella sijaitsee hyvin suosittu Lähteelän pienvenesatama veneilijöille, virkistyskalastajille, retkeilijöille ja luontoharrastajille suunnattuine palveluineen. Helsingin kaupungilla ei ole omis-

tamillaan alueilla suunnitteilla muutoksia maankäyttöön eikä ehdotetusta uudesta maisema-alueesta ole huomautettavaa.

Käsittely

Vastaehdotus:

Terhi Peltokorpi: Poistetaan kappaleesta 16 viimeinen virke: Sen ei kuitenkaan tule estää uuden yleiskaavan aluevarausten kaavoittamista asuinkäyttöön siten, että jatkosuunnittelussa maiseman arvot sekä uudisrakentaminen pyritään sovittamaan yhteen.

Kannattaja: Veronika Honkasalo

Äänestys:

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Terhi Peltokorven vastaehdotuksen mukaan

Jaa-äännet: 12

Jorma Bergholm, Arja Karhuvaara, Otso Kivekäs, Lasse Männistö, Hannu Oskala, Osku Pajamäki, Mika Raatikainen, Marcus Rantala, Tatu Rauhamäki, Laura Rissanen, Mirka Vainikka, Sanna Vesikansa

Ei-äännet: 3

Veronika Honkasalo, Silvia Modig, Terhi Peltokorpi

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Kaupunginhallitus hyväksyi esittelijän ehdotuksen äänin 12 - 3.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Anni Sinnemäki

Lisätiedot

Tanja Sippola-Alho, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36024
tanja.sippola-alho(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö dnro YM1/500/2016
- 2 Kuulutus 18.1.-19.2.2016, Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista kuuleminen
- 3 Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi (kuulutisasiakirjat)
- 4 Uudenmaan ELY-keskuksen lähete 8.1.2016

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Lausunnon pyytäjä

Uudenmaan ELY-keskus

Otteen liitteet

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoa laatimastaan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista 31.3.2016 mennessä. Lausunnon on saatu lisäaikaa 11.4.2016 saakka. Näkemyksiä toivotaan myös hankkeen yhteydessä laaditusta ympäristövaikutusten arvioinnista. Inventoinnin tuloksista laaditaan selvitys, jonka tarkoitus on korvata valtioneuvoston vuonna 1995 hyväksymä valtakunnallisten arvokkaiden maisema-alueiden inventointi maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaisten valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamana viranomaisinventointina.

Suomessa on 156 valtioneuvoston periaatepäätöksellä vuonna 1995 vahvistettua valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Nämä alueet on inventoitu uudelleen ympäristöministeriön hankkeena vuosina 2010–2014. Tämän ohella on selvitetty ja arvioitu uusia alueita. Inventoinnin tuloksena on koottu päivitetty ehdotus valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi. Uusi ehdotus sisältää 183 valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Mukana on 30 kokonaan uutta aluetta.

Maisema-alueiden päivitysinventoinnissa on pyritty poistamaan tarpeettomia päällekkäisyyksiä RKY-2009 eli valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen kohdevalikoiman kanssa.

Asiassa on saatu kaupunkisuunnittelulautakunnan, kiinteistöviraston, yleisten töiden lautakunnan, ympäristölautakunnan ja kaupunginmuuseon lausunnot, joihin esittelijän esitys perustuu.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Anni Sinnemäki

Lisätiedot

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

11.04.2016

Kaj/2

Tanja Sippola-Alho, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36024
tanja.sippola-alho(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö dnro YM1/500/2016
- 2 Kuulutus 18.1.-19.2.2016, Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista kuuleminen
- 3 Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi (kuulutusasiakirjat)
- 4 Uudenmaan ELY-keskuksen lähete 8.1.2016

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Lausunnon pyytäjä

Uudenmaan ELY-keskus

Otteen liitteet

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Tiedoksi

Kaupunkisuunnitteluvirasto
Kiinteistövirasto
Kaupunginmuseo
Rakennusvirasto
Ympäristökeskus
Liikuntavirasto
Kaupunginkanslia

Päätöshistoria

Kaupunginhallitus 04.04.2016 § 310

HEL 2016-000403 T 10 05 01

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

04.04.2016 Pöydälle

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti panna asian pöydälle Terhi Pelto-
korven ehdotuksesta.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Anni Sinnemäki

Lisätiedot

Tanja Sippola-Alho, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36024
tanja.sippola-alho(a)hel.fi

Kaupunginmuseo Kulttuuriympäristöyksikkö 23.2.2016

HEL 2016-000403 T 10 05 01

Kaupunginhallituksen lausuntopyyntö 21.1.2016

Suomessa on 156 valtioneuvoston periaatepäätöksellä vuonna 1995 vahvistettua valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Nämä alueet on inventoitu uudelleen ympäristöministeriön hankkeena vuosina 2010–2014. Tämän ohella on selvitetty ja arvioitu uusia alueita. Inventoinnin tuloksena on koottu päivitetty ehdotus valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi. Uusi ehdotus sisältää 183 valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta. Mukana on 30 kokonaan uutta aluetta. Päivitysinventoinnin perusteella laaditun aluevalikoiman on tarkoitus korvata vuonna 1995 vahvistettu aluelistaus valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) tarkoittamana viranomaisinventointina. Maisema-alueiden päivitysinventoinnissa on pyritty poistamaan tarpeettomia päällekkäisyyksiä RKY-kohdevalikoiman kanssa. Lisäksi inventoinnissa on kiinnitetty huomiota RKY-kohteiden päivityksessä kohdevalikoiman ulkopuolelle jääneisiin maisemallisesti huomattaviin kohteisiin.

Huomattava osa uusista alueista sijaitsee Ylä-Lapissa, jonka maisemien inventoinnissa on otettu ensimmäistä kertaa laajamittaisesti huomioon saamelainen esihistoria ja saamelaiset elinkeinomaisemat. Vastaavasti valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden valikoimasta on poistettu noin 20 aluetta, koska niiden maisemallinen arvo on kärsinyt esimerkiksi uudisrakentamisesta tai elinkeinorakenteen muutoksesta, tai koska niiden olennaiset maisema-arvot on turvattu rakennetun kulttuuriympäristön inventoinnin kohteina. Lisäksi monen maisema-alueen rajausta on muutettu.

Keski-Uudellamaalla on kaksi valtakunnallisesti arvokasta maisemakohdetta: Helsingin edustan merimaisema ja Vantaanjokilaakson viljelymaisema.

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

F10680001200062637

Alv.nro

F102012566

Helsingin edustan merimaisema on kulttuurihistoriallisesti monikerroksinen maisemanähtävyys, jonka kiintopisteitä ovat Suomenlinnan linnoitussaaret sekä Helsingin edustan avoimet merinäkyvät laivaväylälineen. Suomenlinna on valtakunnallisesti arvokas maisemanähtävyys (Suomenlinna 1995) ja maailmanperintökohde (Unesco 1991). Uudessa inventoinnissa maisemanähtävyyttä ehdotetaan laajennettavaksi koko Helsingin edustan merimaiseman laajuiseksi.

Helsingin kaupunginmuseo katsoo, että muutettu raja-alue koskien Helsingin edustan merimaisemaa on perusteltu, jotta Helsinkiä lähestyessä maisemaa mereltä kaupunkiin päin on mahdollisimman laaja.

Vantaanjokilaakson viljelymaisema edustaa eteläisen Uudenmaan pitkään jatkuneen kartano- ja viljelytoiminnan synnyttämää kulttuurimaisemaa. Vantaanjokilaaksossa on ollut asutusta jo kivikaudella. Vantaanjoki on tärkeä historiallinen liikenneväylä, jonka ympärille on muotoutunut kyläasutusta jo varhaiskeskiajalla. Alueen asutusmaiseman historiallista ydinaluetta ovat Seutulan ja Riipilän seudut. Vanhoja kyläkeskuksia ovat olleet myös Keimola, Viinikkala, Voutila, Martinkylä ja Myllymäki. Kaupunkiasutus on tiivistynyt kiinni peltoalueisiin, ja vanha kylärakenne näkyy vain paikoin maisemassa, tielinjoissa ja kaupunginosien nimistöissä. Uusia kaupunginosia on rakennettu myös suoraan vanhojen viljelymaiden päälle. Kaupunkirakenteen tiivistymisestä ja maatalousyrittäjien määrän vähenemisestä huolimatta Vantaanjokilaakso on pysynyt aktiivisessa maatalouskäytössä. Viljelymaisemaa jäsentävät laajat yhtenäiset peltoalat sekä peltoihin rajoittuvat maatilat rakennuksineen ja pihapiireineen. Pitkään viljeltyjen peltoaukeiden ohella jokilaaksossa on jonkin verran vanhaa rakennuskantaa ja kulttuurikasvillisuutta sekä kaksi arvokasta perinnebiotooppikohdetta.

Jokilaakson merkittävin rakennuskantaa edustaa 1600-luvulla perustettu Backaksen kartano, joka on toiminut 1900-luvulla Osuuskunta HOK-Elannon tuotantotilana. Yhdessä joen alajuoksulla sijaitsevan Tuomarinkylän kartanon kanssa Backas muodostaa arvokkaan esimerkin aluetta leimanneesta kartanokulttuurista. Muita arvokkaita kartano-kohteita ovat maisema-alueella Königsted Riipilässä, Katrineberg Seutulassa sekä Helsingin puolella sijaitseva Haltialan tila, jonka päärakennus on tuhoutunut 1950-luvulla. Maatalouden ohella Vantaanjokilaakso on tarjonnut hyvät edellytykset varhaiselle teollisuudelle.

Vantaanjokilaaksoa ympäröivät maisemat muuttuvat nopeasti. Maisema-alueen tuntumaan on noussut viime vuosikymmenien aikana useita asuinalueita. Lisäksi Vantaanjokilaakson viljelymaisemia sivuavat tai halkovat monet suuret liikenneväylät, kuten Kehä III, Hämeenlinnanväylä ja Tuusulanväylä. Koillisnurkastaan maisema-alue rajautuu Helsinki–Vantaan lentoasema-alueeseen. Tiivistyvän kaupunkirakenteen

keskellä Vantaanjokilaakso on huomattava virkistysalue, jossa risteilee runsaasti ulkoilureittejä.

Kaupunginmuseo tarkastelee rajausmuutoksia Vantaanjokilaaksossa Helsingin osalta. Ne koskevat Helsingin osalta rajauksen laajentamista Itä-Pakilan siirtolapuutarhan osalta. Alue, joka pitää sisällään myös Klaukkalanpuiston siirtolapuutarhan, on hiljattain suojeltu asemakaavalla. Siten rajauksen laajentaminen on perusteltua. Maisema-alueen rajausta on supistettu Pukinmäessä ja Tapaninvainiossa, joissa molemmissa rajaus on siirretty kulkemaan lähemmäs Vantaanjoen rantaa, Pukinmäessä vain Rantapuiston rantareitin sisältäväksi. Paloheinässä maisema-alueen rajausta on supistettu alueen muuttuneen rakentamisen myötä. Museolla ei ole huomautettavaa näihin muuttuneisiin rajausehdotuksiin, vaan katsoo, että ne noudattavat jo tapahtuneita muutoksia kulttuurimaisemassa.

Lisätiedot

Johanna Björkman, tutkija, puhelin: +358 9 310 36473
johanna.bjorkman(a)hel.fi

Kiinteistövirasto 22.2.2016

HEL 2016-000403 T 10 05 01

Lausunto

Kiinteistövirasto antaa lausunnon kaupunginhallitukselle:

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoa laatimastaan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista. Suurin osa inventoinnin maisema-alueista edustaa maaseutumaisemia. Inventointiin on sisällytetty myös arvokkaita maisemanähtävyyksiä, jotka ovat valtakunnallisesti hyvin tunnettuja, maisemaltaan ainutkertaisia ja kulttuurihistoriallisesti merkittäviä.

Alueen sisältyminen valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listaukseen ei aiheuta suoria maanomistajaan kohdistuvia oikeusvaikutuksia, mutta saattaa vaikeuttaa täydennysrakentamista ja kaavoitusta esim. tarvittavien selvitysten ja erinäisten reunaehtojen muodossa. Maisema-alueilla suunniteltavien hankkeiden maisemavaikutukset tulee arvioida erikseen, jottei suunniteltu muutos ole ristiriidassa inventoinnissa tunnistettujen maisema-arvojen kanssa. Maisema-alueiden rajaukset ovat suuntaa-antavia ja maisema-alueita ja niitä ympäröiviä alueita on tarkastettava maankäytön hankkeissa kokonaisvaltaisesti, joten maisema-alueen vaikutukset ulottuvat viereisillekin alueille.

Ympäristöministeriön päivitysinventoinnissa Helsingin sijoittuu kaksi valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita:

- kohde 9. Helsingin edustan merimaisema-alue
- kohde 10. Vantaanjokilaakson viljelymaisema-alue (alueen eteläosa)

Lisäksi ehdotetulla uudella maisema-alueella Kirkkonummella on Helsingin kaupungin omistamia maa- ja vesialueita:

- kohde 8. Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema

Mainittujen kohteiden osalta todetaan seuraavaa:

Helsingin edustan merimaisema

Alun perin Suomenlinnan sisältänyt maisema-alue on laajennettu koskemaan laajempaa merialuetta ja nimetty uudessa inventoinnissa Helsingin edustan merimaisemaksi. Uuteen rajaukseen mukaan otetut pohjoisimmat saaret ovat myös osa kantakaupungin maisemaa. Koillisessa uusi rajaus ulottuu Kruunuvuorenrannan Koirasaaren uuden asuntoalueen edustalle. Ehdotetun aluerajauksen sisään jäävä, matkailukäyttöön jo asemakaavoitettu Vasikkasaari on tulevaisuudessa tärkeä matkailu- ja virkistysalue.

Kantakaupungin maisemaa käytännössä olevat pohjoisreunan (veneilytoiminnan) saaret sekä Vasikkasaari tulisi jättää maisema-alueen ulkopuolelle. Maisema-alueen rajaus ei saa estää Kruunuvuorenrannan eikä Vasikkasaaren kehittämistä ja rakentamista. Arvokkaan maisema-alueen status ei myöskään saa vaikeuttaa Helsingin edustan saarten matkailu- ja virkistyskäytön kehittämistä. Vaikka suunniteltu maisema-alueen laajennus toteutuisi, pienen kokoluokan tuulivoimaloita tulee voida sijoittaa maisema-alueen sisäpuolelle.

Vantaanjokilaakson viljelymaisema

Vantaanjokilaakson viljelymaiseman rajausta on muutettu Helsingin alueen osalta poistamalla siitä Kuusmiehentien pohjoispuolinen, Paloheinän golfkentän alue. Maisema-alue on pääosin seudullista viher- ja virkistysaluetta, mutta suunniteltuja rakentamisalueita ulottuu maisema-alueelle. Maisema-alueen rajaus ei saa vaikeuttaa uuden Helsingin yleiskaavan aluevarausten (täydennys)kaavoittamista yhdyskuntarakentamiseen.

Porkkalan saaristo- ja viljelymaisema

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

F10680001200062637

Alv.nro

F102012566

Suunniteltu 18 800 ha laajuinen maisema-alue ulottuu viljely- ja kos-teikkoalueilta ulkosaariston luodoille. Helsingin kaupunki omistaa alueella maa-alueita 134 ha ja vesialueita 992 ha. Kaupungin omistamalla alueella sijaitsee hyvin suosittu Lähteelän pienvenesatama veneilijöille, virkistyskalastajille, retkeilijöille ja luontoharrastajille suunnattuine palveluineen. Helsingin kaupungilla ei ole omistamillaan alueilla suunnitteilla muutoksia maankäyttöön, eikä ehdotetusta uudesta maisema-alueesta ole huomautettavaa.

Lisätiedot

Jaana Yli-Paunu, kiinteistöasiamies, puhelin: 310 31805
jaana.yli-paunu(a)hel.fi

Ympäristölautakunta 16.02.2016 § 70

HEL 2016-000403 T 10 05 01

Lausunto

Ympäristölautakunta antoi seuraavan lausunnon.

Suomessa on 156 valtioneuvoston periaatepäätöksellä vuonna 1995 vahvistettua valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita. Näistä Helsinkiin tai osittain sen alueelle sijoittuu kaksi: Helsingin edustan merimaisema ja Vantaanjokilaakson viljelymaisema. Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnin tuloksena on koottu päivitetty ehdotus valtakunnallisesti arvokkaiksi maisema-alueiksi. Molemmat Helsinkiin sijoittuvat arvokkaat maisema-alueet sisältyvät edelleen ehdotukseen, mitä ympäristölautakunta pitää hyvänä.

Helsingin edustaman merimaisema

Helsingin edustan merimaisema on valtakunnallisesti arvokas maisemanähtävyys. Maisemanähtävyyksien asema maankäytön suunnittelussa on sama kuin muillakin maisema-alueilla. Uudessa inventoinnissa maisemanähtävyyttä ehdotetaan laajennettavaksi koko Helsingin edustan merimaiseman laajuiseksi. Ympäristölautakunnan näkemyksen mukaan laajennettu rajausehdotus on kannatettava.

Maisema-alueen aluekuvauksessa on mainittu Harakan saaren luonnonsuojelualue. Saarella on neljä erillistä luonnonsuojelualueita: Harakan eteläkärki ja Vanha-Räntty sekä niiden välinen vesialue, Harakan pohjoisosan keto ja niittyalue, Harakan Taidetalon etelänpuolinen valli ja Harakan lounaisosan merenrantaniitty. Näistä ensimmäinen on linnuston ja muut kasvillisuuden vuoksi rauhoitettuja. Luonnonsuojelualueiden tiedot tulee tarkentaa kuvaukseen.

Helsingin ympäristölautakunta hyväksyi syksyllä 2015 Helsingin luonnonsuojeluohjelman 2015–2024. Luonnonsuojeluohjelmassa on kolme maisema-aluerajauksen sisään sijoittuvaa kohdetta: Tiirakari, Pitkäouri ja Pormestarinluodot. Nämäkin voisi kirjata aluekuvaukseen.

Vantaanjokilaakson viljelymaisema

Vantaanjokilaakson arvokkaan maisema-alueen rajausta on supistettu eniten Riipilän ja Tammiston alueella. Myös Helsingin puolella rajausta on pienennetty Tuomarinkylän alueella Paloheinän pohjoispuolella ja Vantaanjoen itäpuolella Pukinmäen rantapuiston ja Tapaninvainion ranta-alueella. Lausuntoaineistossa todetaan yleispiirteisesti, että monien maisema-alueiden rajauksia on muutettu maisemallisin perustein tai maankäytön muutoksien vuoksi. Alueiden kohdekuvauksissa olisi syytä esittää perusteet keskeisimmille rajausmuutoksille.

Vantaanjokilaakson kohdekuvauksessa tulee mainita, että Vantaanjoen pääuoma kuuluu Natura 2000 -verkostoon. Maisema-alueelle ja sen rajalle sijoittuu myös kolme luonnonmuistomerkkiä: käärmeukuusi Tuomarinkylässä, Kynäjalavaryhmä pellon reunassa Ruutinkosken alueella ja tammi (Kuninkaantammi) lähellä Pitkälampiä. Helsingin luonnonsuojeluohjelman 2015–2024 kohde, Paloheinä-Haltialan metsäalue, sijoittuu osittain Vantaanjokilaakson maisema-alueelle.

Helsingissä Vantaanjokilaakson maisema-alueella maankäytön muutospaineita kohdistuu etenkin Tuomarinkylän kartanon ja Tuomarinkylän peltojen alueelle. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet tulee ottaa huomioon maankäytön suunnittelussa.

Esittelijä

ympäristönsuojelupäällikkö
Päivi Kippo-Edlund

Lisätiedot

Anu Haahla, ympäristötarkastaja, puhelin: +358 9 310 28916
anu.haahla(a)hel.fi

Kaupunkisuunnittelulautakunta 16.02.2016 § 57

HEL 2016-000403 T 10 05 01

Lausunto

Kaupunkisuunnittelulautakunta antoi lausunnon kaupunginhallitukselle:

Ympäristöministeriö pyytää lausuntoa laatimastaan valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnista. Näkemyksiä toivotaan myös hankkeen yhteydessä laaditusta ympäristövaikutusten ar-

vioinnista. Inventoinnin tuloksista laaditaan selvitys, jonka tarkoitus on korvata valtioneuvoston vuonna 1995 hyväksymä valtakunnallisten arvokkaiden maisema-alueiden inventointi maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaisten valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamana viranomaisinventointina.

Maisema-alueilla pyritään turvaamaan edustavien ja elinvoimaisten maisemien, etupäässä maaseutumaisemien säilyminen. Inventointiin on sisällytetty myös arvokkaita maisemanähtävyyksiä, jotka ovat valtakunnallisesti hyvin tunnettuja, maisemaltaan ainutkertaisia ja kulttuurihistoriallisesti huomattavia kohteita. Maisemien vaalimisen keinot perustuvat vapaaehtoisuuteen, eri tukijärjestelmiin, lupamenettelyihin ja maankäytön suunnitteluun. Tausta-aineiston mukaan alueen sisällyttäminen valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden listaukseen ei pääsääntöisesti aiheuta suoria maanomistajaan kohdistuvia oikeusvaikutuksia. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaan inventointi otetaan huomioon alueidenkäytön suunnittelun lähtökohtana. Inventoinnissa määritellyt valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet vaikuttavat kaavoitukseen eri kaavamuodoille asetettujen sisältövaatimusten ja ympäristövaikutusten selvitysvelvollisuuden kautta.

Helsingin alueelle sijoittuu kaksi valtakunnallisesti arvokasta maisema-alueita. Helsingin osalta muutokset vuonna 1995 vahvistettuihin, valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden aluerajauksiin ovat seuraavat:

1 Suomenlinnan sisältävä kohde on laajennettu koskemaan laajempaa merialuetta ja nimetty uudessa inventoinnissa Helsingin edustan merimaisemaksi. Alue laajentuu 800 ha:sta 4 600 ha:iin, josta 300 ha on maa-alueita.

2 Vantaanjokilaakson viljelymaiseman rajausta on muutettu Helsingin alueen osalta poistamalla siitä Kuusmiehentien pohjoispuolinen alue, joka on pääosin Paloheinän golfkenttää rakennuksineen ja paikoitusalueineen.

Esitetyt rajaukset tukevat sekä Helsingin edustan merimaiseman että Vantaanjokilaakson viljelymaiseman merkittävyyden tunnustamista. Esitettyjen maisema-alueiden rajaukset ja arvoluokitukset ovat perusteltavissa, vaikka joitakin maankäytön muutostarpeita molemmilla maisema-alueilla tai niiden läheisyydessä onkin. Arvokkaat maisema-alueet todetaan vaikutusten arvioinnissa vaikutuksiltaan lähinnä positiivisiksi; ne edistävät rakennetun kulttuuriympäristön ja maisemallisten arvojen säilymistä, ympäristön viihtyisyyttä ja identiteettiä sekä asukkaiden hyvinvointia.

Helsingin edustan merimaisema

Helsingin edustan merimaisema on tärkeä pääkaupungin identiteetille ja puoleensavetävyydelle. Saaret, rannat ja vesialueet ovat osa paikallista, seudullisesti ja valtakunnallisestikin merkittävää merellistä virkistys- ja matkailuvyöhykettä, jonka maisemallisia, kulttuuri- ja luonnonarvoja tulee vaalia, ja samalla kehittää niiden saavutettavuutta ja toiminnallista monipuolisuutta. Suomenlinnan alue on UNESCO:n maailmanperintöluettelon suojelukohde, joten siltä osin alueella on myös kansainvälistä arvoa maisemanähtävyytenä. Tämän voisi tuoda esiin päivitysinventoinnin aluekuvauksen alkutiivistelmässä. Lisäksi merellinen Helsinki on Ympäristöministeriön määrittelemä kansallismaisema.

Helsingin edustan merimaiseman valtakunnallisesti arvokas maisema-alue- ja suojelualue on yhteneväinen maakunnallisesti merkittävän kulttuurimaiseman rajauksen kanssa (Uudenmaan 4. vaihemaakuntakaavaehdotus). Esitetty alue- ja suojelualue sisältää Yleiskaava 2002:ssa sekä uudessa yleiskaavaehdotuksessa määritellyn Helsingipuiston ulkosaaristo-osan. Helsingin uudessa yleiskaavaehdotuksessa sekä sitä tukevassa viher- ja virkistysalueiden strategisessa kehityskuvassa (VISTRA) on nostettu esiin merellisyyden kehittäminen. Merellisyydessä nähdään mahdollisuuksia niin virkistykseen kuin asumisen ja elinkeinojen kehittämisen kannalta. Keskeisimpiä kysymyksiä ovat merellisen virkistykseen ja matkailun kehittäminen Helsingin edustan saarilla, Helsingin rantoja seuraille ja seudulle jatkuva rantaraitti sekä paikallisen ja seudullisen vesiliikenteen ja siten saariston ja meren saavutettavuuden kehittäminen. Helsingin edustan virkistysaaret ovat myös matkailun kannalta tärkeitä kohteita.

Uudenmaan 4. vaihemaakuntakaavaehdotus osoittaa maakunnallisesti merkittävät (yli 10 tuulivoimalayksikköä) tuulivoimatuotantoon soveltuvat sijaintipaikat, jotka eivät sijoitu Helsinkiin. Helsingin kaupunkisuunnittelulautakunta on kokouksessaan 9.2.2016 päättänyt tuulivoiman sijoittamisperiaatteista kaupunkisuunnittelun näkökulmasta. Näiden sijoittamisperiaatteiden mukaan Helsinkiin voitaisiin rakentaa usean kymmenen tuulivoimalan kokonaisuus pidemmällä aikavälillä. Teollisen kokoluokan tuulivoiman vyöhyke (napakorkeus enimmillään 125 m) ei sijoittuisi esitetyille valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle vaan sen kaakkoispuolelle. Sen sijaan paikallisen sähköntuotannon vyöhyke (napakorkeus enintään 50 m) sekä pienen kokoluokan tuulivoiman vyöhyke (napakorkeus 15-30 m) sijoittuvat osittain esitetyn valtakunnallisesti arvokkaan maisema-alueen sisäpuolelle. Sijoittamisperiaatteiden yhteydessä vyöhykesuosituksen taustaksi on tarkasteltu myös tuulivoiman maisemavaikutuksia ja todettu, että ainoastaan teollisen kokoluokan voimaloiden maisemavaikutuksia voidaan pitää merkittävänä suurmaisemassa. Kansainväliset esimerkit tuulivoimaa merkittävässä määrin rakentaneista maista, kuten Saksasta ja Tanskasta, osoittavat tuulivoiman olevan luonteva osa suurten kaupunkien ja niitä ympäröivän

maaseudun dynaamista vuorovaikutusta. Tämän tyyppisen kehityksen edellytykset tulisi huomioida nimenomaan maamme merkittävimmällä metropolialueella. Mahdollisten tuulivoimahankkeiden jatkosuunnittelussa maisemavaikutukset arvioidaan ja otetaan huomioon alueen maisema-arvojen säilyttäminen.

Vantaanjokilaakson viljelymaisema

Vantaanjokilaakson viljelymaisema on Yleiskaava 2002:ssa sekä uudessa yleiskaavaehdotuksessa määriteltyä Helsingipuiston ydinaluetta, johon Tuomarinkylän ja Haltialan kartanomiljööt sijoittuvat. Esitetty valtakunnallisesti arvokas maisema-alue on merkittävä osa seudullista viher- ja virkistysverkostoa sekä Keskuspuiston ja Helsingipuiston pohjoisosaa. Alueen maisemallisia, kulttuuri- ja luonnonarvoja tulee vaalia.

Uudessa yleiskaavaehdotuksessa Tuomarinkylänkartanon ja Tuusulantien väliselle alueelle esitetään rakentamista RKY 2009 -alueelle, valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle sekä maakunnallisesti merkittävän kulttuuriympäristön alueelle. Lisäksi Torpparinmäen ympärille on esitetty uutta maankäyttöä, joka sijoittuu myös valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle. Vaikka suunniteltuja rakentamisalueita ulottuu pieneltä osin Vantaanjokilaakson arvokkaalle maisema-alueelle, esitetty maisema-alueen raja-alue on kuitenkin nykytilanteeseen ja alueen historiaan nojaten perusteltu. Sen ei kuitenkaan tule estää uuden yleiskaavan aluevarausten kaavoittamista asuinkäyttöön. Jatkosuunnittelussa maiseman arvot sekä uudisrakentaminen pyritään sovittamaan yhteen.

Lausuntopyyntö

Kaupunginkanslia on pyytänyt kaupunkisuunnittelulautakuntaa antamaan asiasta lausunnon kaupunginhallitukselle 25.2.2016 mennessä.

Käsittely

16.02.2016 Esittelijän muutetun ehdotuksen mukaan

Rikhard Manninen: Korvataan kappaleessa 9 oleva virke: "Helsingin kaupunki on laatinut parhaillaan käsittelyssä olevat tuulivoiman sijoittamisperiaatteet." seuraavalla virkkeellä: "Helsingin kaupunkisuunnittelulautakunta on kokouksessaan 9.2.2016 päättänyt tuulivoiman sijoittamisperiaatteista kaupunkisuunnittelun näkökulmasta."

Esittelijä

yleiskaavapäällikkö
Rikhard Manninen

Lisätiedot

Anna Böhling, maisema-arkkitehti, puhelin: 310 37211

11.04.2016

anna.bohling(a)hel.fi
Maria Jaakkola, toimistopäällikkö, puhelin: 310 37244
maria.jaakkola(a)hel.fi
Liisa Kuokkanen-Suomi, suunnittelija, puhelin: 310 37362
liisa.kuokkanen-suomi(a)hel.fi

Yleisten töiden lautakunta 16.02.2016 § 67

HEL 2016-000403 T 10 05 01

Lausunto

Yleisten töiden lautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi ja sen tuloksena esitettävät alueet ovat Helsingin alueella onnistuneita. Helsingin edustan merimaisema ja Vantaanjokilaakson viljelymaisema ovat edustavia kulttuurimaisemia ja tuovat mainiosti esille sekä Helsingin alueen historiaa, luontoa että arkkitehtuuria. Tästä syystä ne sopivat erinomaisesti valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden joukkoon. Aluekuvaukset on tehty asiantuntevasti ja alueiden piirteet selkeästi esiin tuoden. Inventoinnista tehty suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointi on myös onnistunut.

Helsingin edustan merimaisema

Uusi ehdotettu Helsingin edustan merimaiseman rajausta on entistä laajempi, ja vaikuttaa saariston kaavoitukseen ja käyttöön. Uusi rajausta ei noudata maisemarakenteen reunoja, vaikka selostuksessa mainitaan pohjoisreunaksi "Helsingin siluetti". Tässä Helsingin siluettissa erityisen arvokasta on ikoninen empire-keskustan julkisivu katedraaleineen. Vaikka maisema-alueen pohjoisreuna on suurelta osin RKY-alueella, tulisi maiseman pohjoinen rakennuksia sisältävä reuna sisällyttää maisema-alueeseen. Näin voidaan varmistaa maisema-alueen hahmottuminen kokonaisuutena merkittävine reuna-alueineen.

Vantaanjokilaakson viljelymaisema

Vantaan jokilaakson viljelymaisemaan sijoittuu Helsingissä useita puisto- ja kulttuurihistoriallisesti tärkeitä kokonaisuuksia sekä arvokkaita luontokohteita ja luonnonsuojelun alueita. Alueen rajausta on kaventunut Pukinmäen kohdalla joen itäpuolella. Sen tulee jatkua joen itäpuolella edelleen siten, että Pukinmäen rantapuiston pohjoisosa on mukana rajauksessa. Muilta osin Vantaanjokilaakson viljelymaiseman rajausta on onnistunut ottaessaan huomioon ympäröivän maiseman kokonaisuuden. Rajauksella on vaikutusta maankäytön suunnitteluun. Joen molemmille

puolille jatkuva rajausta mahdollistaa jokiympäristön toiminnallisen ja ekologisen kehittämisen sekä auttaa osaltaan joenvarsialueen säilymistä yleisenä virkistysalueena.

Yleisten töiden lautakunta puoltaa maisema-alueiden inventoinnin päivytystä edellä esitetyin huomautuksin.

Käsittely

16.02.2016 Esittelijän muutetun ehdotuksen mukaan

Esittelijän muutos: Muutetaan kolmannessa kappaleessa sanat "visuaalinen reuna" sanoilla "rakennuksia sisältävä reuna".

Esittelijä

kaupunginarkkitehti
Jukka Kauto

Lisätiedot

Pia Rantanen, suunnitteluvastaava, puhelin: 310 38812
pia.rantanen(a)hel.fi

Anu Kiiskinen, aluesuunnittelija, eteläinen suurpiiri, puhelin: 310 38419
anu.kiiskinen(a)hel.fi

Anni Tirri, aluesuunnittelija, puhelin: 310 38335
anni.tirri(a)hel.fi

Tiina Saukkonen, suunnitteluvastaava, puhelin: 310 38508
tiina.saukkonen(a)hel.fi